

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 28. septembra 1894.

Politiški oddelek.

Ogerska delegacija.

Ogerska državna polovica plačuje le 30 % k skupnim državnim stroškom in še k tem 30 % odstotkom lep del donajajo Hrvatje, ali vendar hočejo Madjari imeti glavno besedo pri vprašanjih, ki se tičejo skupne države. Posebno vnanjo politiko bi radi popolnoma podredili svojemu vplivu. Grof Kalnoky je sam Madjar, kar že kaže njegovo ime, ali vendar gospodom v Budimpešti se zdi, da njegova politika ni dovolj madjarska, kar se ozira tudi na splošne državne koristi in se ne ravna samo po željah Arpadovcev. Letošnje zasedanje delegacije je v marsičem razkrilo madjarsko teženje in mišljenje ter pokazalo njih gospodaželjnost.

Čitatelji že vedo, da je bivši minister in predsednik ogerski delegaciji Ludovik Tisza pri otvorjenji omenil rumunskega vprašanja. V odseku za vnanje stvari se je ves pogovor sukal zopet največ o tem vprašanji. Zahtevalo se je, da naj naša država z vso odločnostjo postopa proti Rumuniji, ker Rumuni v kraljevini podpirajo nekoliko težnje ogerskih Rumunov, da jih Madjari ne morejo kar pogaziti. V letošnji delegacijski sesiji pokazala se je silna jeza Arpadovcev, da ne morejo kar zatreti vseh nemadjarskih narodnostij na Ogerskem. Hudovali so se na Rumunijo, da podpira rumunske šole na Ogerskem, čemur je oporekal Kalnoky sam, ker svota, ki je določena za rumunske šole v inozemstvu, se porablja za rumunske šole v Makedoniji in se tudi slednje leto točno poroča, kako se je porabila.

Sicer je pa baš to kaj slabo spričevalo o skrbi ogerske vlade za kulturni napredek svojih narodov, ako mora Rumunija podpirati rumunske šole na Ogerskem. Iz besed raznih govornikov se je lahko posnela želja, da bi najrajše, da bi naša država z najostrejšim sredstvi postopala proti Rumuniji. Madjari bi menda najrajše videli, da bi kar vojno napovedali sosedni mali državi.

Grof Kalnoky je imel kaj težavno stališče. Na jedni strani mu je bilo zagovarjati svojo politiko in gledati, da Rumunije ne potisne mej nasprotnike Avstrije, na drugi strani se pa ozirati na delegacijo, ki mu ima dovoliti budget. Dokazoval je, da bi tukaj ne bila brezozirna politika umestna, ker bi ničesa ne dosegli, kajti pomagali bi le Avstriji nasprotnim življenjem v Rumuniji na krmilo.

Povedal je tudi, da od rumunske vlade ne more zahtevati stvari, ki bi se ne vjemale s tamošnjimi zakoni. Madjari bi radi, da bi se njim na ljubo v Rumuniji zatrla društvena in pa tiskovna svoboda, kakor so jo sami doma. Minister vnanjih stvari je pa opazil, da to ne gre.

Mi ne vemo, kakšen vpliv bode to zabavljanje proti Rumunom napravilo v sosedni državi. Dobrega gotovo ne. Minister vnanjih stvari je sam priznal, da je Rumunija prva priznala mirovni značaj trodržavne zveze in se jej približala, to je, da je po svoji moči podpirala avstrijsko politiko. Hvaležnost za to je pa, da nad njo Madjari iztresa vso svoj srd. Rumunija je važna po legi v orijentu. Balkanske stvari še niso uravnane in še vedno je mogoče, da se bodo uravnale z mečem in baš v tacihi slučajih bi bila nam posebno dobra pomoč Rumunije. Na druge države na Balkanu se nimamo zanašati, ker skušnje nas uče, da je v Srbiji in Bolgariji vse premalo stalnosti. Plod dolgoletnega prizadevanja Avstrije v teh državah so uničili nekateri notranji obrati. Sedaj naj pa od sebe od bacnemo še Rumunijo, pa smo osamljeni. Posebno bi pa Madjari morali gledati, da si zagotove prijateljstvo Rumunije, ker vedno nete sovraštvo proti Rusiji.

S svojim zabavljanjem proti Rumuniji so Madjari pač pokazali, da nimajo tistih velicah državnih zmoglostij, katere se jim rade pripisujejo. V vsem jih vodi slepa strast, ki pa tudi dokazuje njih strah pred družimi narodnostmi.

Bati so se začeli, da ne bodo dovolj močni, da bi mogli obdržati svoje gospodstvo nad nemadjarskimi narodnostmi. Zaradi tega sedaj tako zapirajo Rumune in

preganjajo Slovake ter delajo zapreke vsakemu svobodnemu gibanju Srbov in naposled še kličejo vnanjo politiko na pomoč. Vse to jezenje pa jim ne bode nič pomagalo. Baš letošnje zabavljanje proti Rumunom v delegacijah bode zopet obrnilo pozornost Evrope na osodo nemadgarskih narodnostij na Ogerskem. Do zadnjega časa se za Nemadjare na Ogerskem ni nikdo menil, in Madjare so vsi imeli za svobodoljubni viteški narod. Sedaj pa vedno bolj svet spoznava njih azijsko barbarsko нрав, kar je gotovo le dobro in bode pač le pripomoglo, da bode prej konec njih mogočnosti.

Pa še neka druga stvar v odseku za vnanje stvari je vzbudila občno pozornost. Nadškof Samassa se je oglašal in pozivljajl ministra vnanjih stvari, da utegne biti kmalu volitev novega papeža in da naj porabi svoj vpliv, da ne bode voljen kak nepovoljen kardinal za papeža. Da bi svoj namen malo prikril, je nadškof končno govoril nekaj o svobodni papeževi volitvi. Škof Samassa je že dolgo v veliki milosti pri ogerski liberalni vladi. Rada bi ga bila spravila na primatski stol, kar se jej pa ni posrečilo. Želje, ki jih je izrazil nadškof, so želje ogerske vlade. Jedro umovanju tega madjarskega nadškofa je bilo, da naj minister vnanjih stvari gleda, da ne bode voljen kot papež, ki bi bil morda Slovanom prijazen, kakor je sedanj.

Seveda naravnost tega povedati ni mogel. Vidi se pa iz postopanja tega nadškofa vsa predrznost Madjarov, ki bi že radi vplivali na izvolitev papeža in jo izkoristili v svojo korist, kar se seveda jim ne bode posrečilo, ker nad izvolitvijo papeževo pazi sveti Duh, pri katerem pa še Madjari k sreči nimajo odločilne besede.

Tako postopanje madjarske delegacije je vsekako poniževalno za našo državno polovico. Svet bode naposled mislil, da imajo v naši državi govoriti le Madjari. Zato je pa dolžnost tostranskih državnih politikov, da tudi odločneje nastopajo in posebno pri obnovljenji pogodbe z Ogersko resno pomislijo, ako je v avstrijskem interesu, da se pusti Madjarom tako gospodariti.

Pa tudi v vojnem odseku ogerske delegacije se je kazal madjarski šovinizem. Govorilo se je zopet o osnovi posebne ogerske vojaške akademije, katera stvar pa ne gre po vsem po volji Madjarom. Vojna uprava nima pravega zaupanja v avstrijski patrijotizem vojakov, ki bi se vzgojili v kakem čisto madjarskem zavodu, zato pa z raznimi pretvezami stvar odlaša. Letos je pa jeden madjarskih delegatov sprožil misel, da bi Ogerska na svoje stroške osnovala vse vojaške šole od najnižje do akademije. Namen temu nasvetu je očividni. Radi bi dobili vojaška odgojevališča popolnoma v svoje roke, da bi častnike vzgojili v duhu, ki se je kazal ob Košutovi smrti mej Madjari. Prepričani smo pa, da bodo višji krogi že skrbeli, da se ta želja Madjarom ne uresniči, ker vojna, ki bi poznala le madjarsko domoljubje, bi ne bila najboljša opora Habsburške države.

Politični pregled.

Državni zbor se baje snide dne 16. oktobra, ako se vsled zborovanja delegacij stvari kaj ne zavlečejo.

Dopolnilna volitev v Istri. — Dne 15. oktobra je dopolnilna volitev jednega deželnega poslanca za pazinski mestni okraj in rovinjsko trgovsko zbornico. Voljen bode seveda kak Italijan.

Preziranje slovenščine. — Več nego četrto stoletja je že minolo, kar imamo v članu 19. državnih osnovnih zakonov zagotovljeno narodno enakopravnost, ali vendar še vedno v mnogih uradih na Slovenskem mnogi uradniki niso toliko večji slovenščine, da bi mogli brez tolmača občevati s slovenskimi prebivalci. Nedavno je v Grahovem brdu na Primorskem davčni nadzornik Lach iz Trsta imel nekaj opraviti. Slovenskih strank ni mogel razumeti, tolmača pa v celi slovenski vasi ni bilo dobiti. To mislimo pač dovolj dokazuje, kako nenormalne so razmere v jezikovnem oziru v nekaterih krajih na Slovenskem. To pač kaže, da je tudi vladi manjkalo dobre volje. V četrto stoletja bi gotovo bila dobila že sposobnih uradnikov, da jej dobre volje ni manjkalo.

Nepotrjeni zakoni. — Trije zakoni, katere je sklenil koroški deželni zbor, niso dobili najvišjega potrjenja. Potrdil se ni nov občinski in volilni red za mesto Celovec. Nemški gospodje v Celovci hoteli so z novim občinskim redom otresti se vseh slovenskih vlog. Zato so bili sklenili, da je uradni jezik nemški in se sprejemajo vloge le v nemščini. Gospodje v Celovci so obračali, ministri na Dunaji so pa obrnili. — Drugi nepotrjen zakon je bil tudi naperjen proti Slovencem. Tikal se je razdelitve slovenske občine Tolsti vrh. To občino so Nemci hoteli zaradi tega razbiti, ker je prosila za slovensko šolo. S tem so mislili slovensko šolo preprečiti, pa se jim menda ne posreči. — Tretja nepotrjena predloga je zakon o nakladi na pivo in žgane pijače za 10 let. Vlada naklade na žgane pijače ne dovoli za tako dolgo, ker misli država sama vpeljati neki nov davek na žganje.

Nemščina na Hrvaškem. — Dne 21. oktobra prirede hrvatski magnatje veliko dirko. Dotični odbor je pa razposlal jedino nemški vsposed, kar gotovo dovolj označuje mišljenje hrvaških plemenitašev.

Čehi na Moravskem. — Poslednji čas se je mnogo govorilo, da se Mlado- in Staročehi na Moravskem dogovore, da postavijo za vse dopolnilne volitve, ki se imajo v kratkem vršiti, skupne kandidate. Žal, da se to ne izvrši. V Ivančicah imajo Staro- in Mladočehi svojega kandidata. Sprva se je govorilo, da bodo Staročehi v tem mestu volili mladočeškega kandidata. Staročehi sedaj opravičujejo s tem postavljanje svojega kandidata, da so se radikali izrekli, da za mladočeškega kandidata ne glasujejo. Posledica tega razpora bode pač nemška zmaga.

Posebne šole za nemščino priporočajo „Narodni Listy“. Ta list priznava, da je za mnoge Čehe potrebno znanje drugega deželnega jezika. Ker se pa v ljudski in meščanski šoli nemščina ne sme poučevati, naj se vpeljejo posebni tečaji za pouk nemščine. Za Nemce naj se pa vpeljejo posebni tečaji za pouk češčine. Sedaj pošiljajo mnogi češki stariši otroke v nemške šole, da se priučijo nemščine. — Po našem mnenju bi pač bilo bolje, da se po mestih v navadne šole vpelje pouk drugega deželnega jezika v taki meri, da se tja bodo učenci lahko naučili. Da se pa ne bode godil kak nepošten pritisk, naj bode drugi deželni jezik neobvezen predmet, na srednjih šolah pa bodi drugi deželni jezik obvezen, kakor so češki veleposestniki že večkrat zahtevali. Kjer je učenje nemščine potrebno, zakaj bi je ovirali ali pa potrebo tajili.

Srbija in Italija. — Mej srbskim ministrom vnanjih del, Lozaničem in namestnikom italijanskega poslanika v Belemgradu, Raduzzijem, nastalo je neko nasprotje, ki je napravilo vsako osobno občevanje mej njima nemogoče. V čem ob-